

CZU: 37.034

FORMAREA IMAGINII DE SINE A ELEVILOR DIN CICLUL PRIMAR

*Elena-Roxana IRINA, profesor-metodist, grad didactic I
Casa Corpului Didactic Neamț, Județul Neamț,
România, doctorandă UPS „Ion Creangă”, RM*

Abstract. *Self-image is the way we perceive our own emotional, physical, social, cognitive and spiritual characteristics. The self-image, or how the individual is perceived, represents everything he thinks about himself, what place he assigns in relation to others. The child enters the social life, increasing the index of socialization and amplifying the chances of integration. Within the school micro group, personality traits are formed, such as: a sense of personal dignity, honor, honesty, justice and truth. The formation and development of self-image begins in the first years of life, continuing throughout life and being closely related to the knowledge of one's own person and values.*

Keywords: *self-image, child, self-esteem, trust, school.*

Imaginea de sine reprezintă modul în care percepem propriile caracteristici emoționale, fizice, sociale, cognitive și spirituale. Gradul de autostimă, respectiv autoacceptare și autoapreciere-pe care îl are un individ, este fundamental pentru încrederea în sine, altfel spus, imaginea de sine este capacitatea unui individ de a integra într-un tot informațiile, trăirile care se referă la persoana sa și de a identifica pe baza acestora locul său între ceilalți indivizi.

Totalitatea convingerilor pe care un individ le are despre el însuși-respectiv convingerile legate atât de aspectul fizic cât mai ales de caracteristici care țin de comportamentul, cognitiv, afectiv, social și moral, reprezintă imaginea de sine.

La vârsta școlară mică, se observă influența literaturii, a eroilor din cărțile copilăriei asupra copiilor, prin modelele de viață și de oameni pe care le conțin, deoarece acum “se constituie judecățile morale, se consolidează bazele concepției despre lume și viață, se lărgeste mult conduita civilizată, încep să se elaboreze convingerile morale fundamentate”. [9, p.240]

„Școala și ambianța școlară reprezintă pentru copil o nouă colectivitate care adesea îl umple de neliniște, schimbarea modului de viață, noul regim de activitate pricinuesc multe griji și necazuri micului școlar”. [3, p. 119]. Acum vor apărea procese adecvate de adaptare afectivă.

Conștiința de sine apare la vârsta de 1-3 ani, pentru ca între 3 și 7 ani să preia ceea ce spun despre el adulții din viața lui. La vârsta preșcolară, în contact cu realitatea înconjurătoare, copilul conștientizează caracteristicile corporale proprii, respectiv sinele corporal material, percepându-și statutul și rolul de apartenență la grup, respectiv sinele social, manifestând atitudini în activități, respectiv sinele spiritual.

Deosebit de important este că, începând cu vârsta de 7 ani, până pe la 10 ani, copilul își creează o imagine pozitivă despre sine, care va dura toată viața, bazată pe aprecierile făcute de părinți, învățătoare și colegii de clasă. Sistemul de interrelaționare cu ceilalți colegi, precum și climatul socio-afectiv, au un rol important în procesul integrării copilului în colectivul școlar. Se

formează demnitatea personală, simțul onoarei, al adevărului, al dreptății, al demnității personale, precum și onestitatea.

Abia mai târziu, de la 10 la 14 ani, copilul discerne corectitudinea aprecierilor celor din jur, identificându-se sau nu, cu ele. Copilul are atitudini de opoziție față de fapte reprobabile morale, înțelege diferențele dintre minciună, hoție, înșelătorie, lipsa de respect, și virtuțile care se opun acestora. Se modifică modul de manifestare al stărilor afective, devenind mai complexe și mai clare atitudinile morale. Școlarul mic este mai atent, este mai puțin tandru, încearcă să le facă pe plac părinților învățând bine. Se complică latura condiționat-condiționată a emoțiilor situative și se dezvoltă posibilitățile de a le regla voluntar [4, p.6], de a inhiba expresiile mimice, semnele exterioare ale emoțiilor, precizează Jakobson M. P.

Între 7-10 ani, expresiile emoționale devin dependente mai ales de succesele și de insuccesele vieții școlare și de impactul acestora în conștiința copilului și în atitudinea celorlalți față de el. Se dezvoltă capacitatea de simulare a bunei dispoziții, chiar în absența acesteia. În această perioadă se structurează elementele emoționale precum sentimentul umanismului, al patriotismului. Formate între 8-10 ani, sentimentele moral –politice vor deveni mai târziu convingeri, componente ale concepției despre lume și viață. Sunt foarte active și sentimentele și emoțiile intelectuale, dublate uneori de sentimente și emoții estetice trăite prin citirea unei poezii frumoase, nararea unei întâmplări deosebite, contemplarea „obiectelor” artistice-audierea muzicii, perceperea unor tablouri, recepționarea imaginilor din poezii și povestiri. Viața socială creează condiții pentru exprimarea discretă a vieții afective. Copilul începe să se autodisciplineze, să își stăpânească emoțiile. Frecvența manifestărilor emoționale scade, fără a fi diminuată dezvoltarea lor propriu-zisă. Emoționalitatea infantilă, poate suferi uneori întârzieri sau paradezvoltări, date de orgoliu, cruzime, grosolănie, comportarea răutăcioasă, lipsa de sensibilitate la suferințele altora. Dintre manifestările negative, se manifestă și invidia, echilibrul privind atitudinea față de sine și față de alții, falsele sentimente colectiviste (suflatul la lecții, pârâatul a toate nimicurile), impulsivitatea excesivă, neîncrederea în sine.

Relațiile interpersonale din cadrul colectivității școlare și sarcinile de învățare propriu-zise își pun amprenta asupra afectivității școlarul mic, dezvoltându-se emoțiile, sentimentele intelectuale, sentimentele morale și estetice. Sensibilitatea morală a copilului se dezvoltă în urma activităților comune, care determină contacte și relații intercolegiale. Influența cadrului didactic precum și contactul constant cu acesta determină dezvoltarea sentimentului de încredere, al stimei și atașamentului față de persoana care îl educă și îl instruește.

H. Wallon, J. Piaget, A. Gesell consideră că micul școlar se situează pe punctul trecerii de la o concepție despre lume și viață îmbibată de elemente animiste și naiv-realistă la o concepție realist-naturalistă, socializată. Copilul intră în viața socială, crescând indicele de socializare și amplificându-se șansele de integrare. În cadrul microgrupului școlar se formează trăsături ale personalității precum: simțul demnității personale, al onoarei, onestitatea, dreptatea și adevărul. Formarea și dezvoltarea imaginii de sine începe din primii ani de viață, continuând toată viața și fiind în strânsă legătură cu cunoașterea propriei persoane și valori.

Emil Verza precizează că “vârsta școlară mică este perioada ce se caracterizează prin rapide acumulări cantitative și calitative care nu se referă numai la domeniul faptelor de limbaj, ci la întreaga activitate psihică”. [11, p. 144] Intrat în școală, micul școlar își diversifică gama preocupărilor, devine mai organizat în acțiuni, are un regim de viață organizat, depune eforturi

mari pentru a face față exigențelor educative, ” învață lucruri noi și în general modul de a gândi, de a memora, de a observa, de a exprima ideile, este disciplinat și stimulat. Toate acestea constituie un moment important în dezvoltarea psihică a copilului, permițându-i să realizeze progrese în înțelegerea și cunoașterea lumii.” [11, p. 24], precizează Emil Verza în cartea *Conduita verbală a școlărilor mici*.

În lucrarea *Cunoașterea de sine și cunoașterea personalității*[5, p.4], V. Pavelcu precizează că formarea imaginii de sine nu este un proces exterior, ea pătrunzând organic, fiind direcția esențială a devenirii personalității însăși. Individul este atât subiect, realizând procesul de prelucrare și integrare a informației, cât și obiect, furnizând informații.

Există împrejurări și condiții numeroase care fac să evolueze la această vârstă aspirațiile și autoaprecierea, etalonul personal de considerație a propriilor capacități și ale altora. În perioada celei de a treia copilării încep să se pună bazele acestui important compartiment al reacțiilor afective, ca o componentă a afectivității socializate, morale.

Ursula Șchiopu, în *Psihologia copilului* spune că “dezvoltarea afectivității în perioada miciei școlarității se complică și datorită constituirii intense de scopuri în activitate, precum și datorită constituirii de a atinge anumite performanțe”[9, p. 240]. Sunt dezvoltate componentele voliționale ale personalității și alimentează terenul luptei de conștiință, al luptei motivelor diverselor acțiuni posibile.

De-a lungul timpului, mai mulți autori au dat imaginii de sine definiții, în funcție de perspectivele teoretice diferite adoptate de aceștia:

- Imaginea de sine este influențată încă din prima copilărie de părinți, mediul educațional, mediul social în care se dezvoltă, conflictul între generații, apartenența la diferite grupuri sociale cu care un individ intră în contact pe parcursul vieții sale;

- Imaginea de sine este rezultatul unui proces de autoevaluare, este “expresia concretizată a modului în care se vede o persoană oarecare sau se reprezintă pe sine; ca trăirea aspectului unificator de coeziune a personalității” [10];

- În lucrarea *Eul și personalitatea*, Mielu Zlate, prezintă imaginea de sine ca fiind “totalitatea reprezentărilor, ideilor, credințelor individului despre propria sa personalitate”[12, p.53]. Imaginea de sine sau percepția în raport cu sine, este dependentă de capacitățile de autocunoaștere ale individului, de exigențele în raport cu sine, putând fi o percepție corectă sau eronată (bazată pe supra sau subapreciere)[12, p. 26];

Sub raport evolutiv, imaginea de sine cunoaște o traiectorie specifică. În copilărie este mai pregnant dependent de ceea ce individual ar dori să fie și mai puțin de ceea ce este în realitate, pentru ca la vârstele mai înaintate ea să se construiască în funcție de ceea ce omul este sau a fost, de ceea ce el face sau a făcut.

- În *Dicționarul de psihologie*, autor Paul Popescu-Neveanu, [7, p.248], EUL este nucleul sistemului personalității, în alcătuirea căruia intră cunoștințele și imaginea despre sine, precum și atitudinile fie conștiente, fie inconștiente față de cele mai importante interese și valori. Eul înțeles ca ansamblu însușirilor personalității este alcătuit din următoarele ansambluri: eul fizic sau biologic ce are în vedere atitudinile corporale care se identifică cu schema corporală, eul spiritual alcătuit din totalitatea dispozițiilor psihice înnăscute sau dobândite, eul social ce are în vedere de relațiile sociale ale individului. Imaginea de sine, sau cum se percepe individul reprezintă tot ce crede el despre sine, ce loc își atribuie în raport cu ceilalți.

• Aurora Perju-Liiceanu definește imaginea de sine ca fiind un “integrator și organizator al vieții psihice a individului, cu rol major în alegerea valorilor și scopurilor”[6]

• Nicolae Bogatu, vorbește despre imaginea de sine ca fiind nucleul central al personalității, reper, constanta orientativă a ei, element definitoriu al statutului și rolului social.

• În 1991, R. Baron și D. Byrne arată că, în dorința lor de a face o bună impresie celorlalți, indivizii folosesc anumite gesturi, precum: conformismul, etalarea aptitudinilor și succeselor proprii, mimarea modestiei, manipularea scuzelor, asocierea în fapt sau relatări cu persoane de prestigiu. În percepția socială, există o serie de factori facilitatori și discordanți precum: cristalizarea, prezumția de nevinovăție, efectul de halo, efectul indulgenței.

• *Imaginea socială de sine* reprezintă opiniile grupului receptate de individ. În funcție de stadiul de dezvoltare a individului, imagine are care o promovează grupul despre individ reprezintă o componentă de bază a conștiinței de sine. În școală, clasa oferă spațiu social de comparație în activități comune, copiii fiind aduși la o scară unitară de evaluare prin sistemul de notare, astfel că autoaprecierea copilului devine mai modestă, după cum precizează Ioan Radu, în 1977, în lucrarea *Psihologie socială-lecții*. [8]. *Imaginea proprie de sine* reprezintă modul în care se vede subiectul însuși.

• *Stima de sine* reprezintă atitudinea față de sine, evaluarea în termeni axiologici a caracteristicilor pe care individual crede că le deține. Alin Gavreliuc [2, p. 318] spune că stima de sine este privită ca autoevaluarea pe care fiecare subiect o realizează prin articularea atitudinilor despre sine pe o scară de la pozitiv la negativ. Stima de sine, rezultat al unei autoevaluări, cu rol important în stabilirea identității personale, se referă la evaluările generale pozitive și negative ale propriei persoane.

• În 2001, în lucrarea *Consiliere educațională*, Adriana Băban precizează că „Stima de sine se referă la modul în care ne evaluăm pe noi înșine, cât de buni ne considerăm în comparație cu propriile expectanțe sau cu alții. Stima de sine este dimensiunea evaluativă și afectivă a imaginii de sine.” [1, p.72]. *Încrederea în sine* depinde de capacitatea personală de a face anumite lucruri.

“Atât timp cât școala se va raporta apreciativ doar la elevii performanți, pentru majoritatea elevilor ea rămâne doar o instituție care “amenință imaginea de sine a elevilor și starea de bine. (...) Conform psihologiei umaniste dezvoltată de Carl Rogers și Abraham Maslow, fiecare persoană este valoroasă în sine. Prin natura sa, are capacitatea de a –și alege propriul destin, de a-și valida calitățile și caracteristicile pozitive în măsura în care mediul creează condițiile de actualizare a sinelui. Acceptarea necondiționată-indiferent de performanțe și gândirea pozitivă-convingerea că fiecare persoană are ceva bun-sunt atitudini care favorizează dezvoltarea personală” [1, p. 65]

BIBLIOGRAFIE

1. BĂBAN, A. Consiliere educațională. Cluj-Napoca: Editura Ardealul, 2001. 72 p. ISBN 973-0-02400-6
2. GAVRELIUC, A. O călătorie alături de celălalt. Timișoara: Editura de Vest, Timișoara, 2002. 318 p. ISBN 973-85553-9-6
3. GOLU, P.; ZLATE M.; VERZA, E. Psihologia copilului (învățare-dezvoltare). București: Editura didactică și pedagogică, 1994. 123 p. ISBN 973-30-3891-1

4. JAKOBSON, M. P. Psihologhiceskie problemî vospitanii ciuvsty. În: Sovetskaia pedagoghika, 1955, nr. 6.
5. PAVELCU, V. Cunoașterea de sine și cunoașterea personalității. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1982. 4 p.
6. PERJU-LIICEANU, A. Cunoașterea de sine și comportamentul autoevaluativ, Revista de psihologie, 1981, nr. 1.
7. POPESCU-NEVEANU, P. Dicționar de psihologie, Editura Albatros, București, 1978, p. 248.
8. RADU, I. Psihologie socială-lecții, Cluj-Napoca, 1977.
9. ȘCHIOPU, U. Psihologia copilului. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1967, p. 240.
10. ȘCHIOPU, U. Dicționar enciclopedic de psihologie. București: Editura Babel, 1997. ISBN 973-48-1027-8
11. VERZA, E. Conduita verbală a școlărilor mici. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1973. 144 p.
12. ZLATE, M. Eul și personalitatea. București: Editura Trei, 2004, 53 p. ISBN 973-8291-30-5